

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 4. maja 1859.

Nova postava,

kako se ima cesarska armada z vpreženimi konji preskerbeti.

Cesarski ukaz od 24. aprila veléva, da se imajo težki in lahki konji, katerih armada za vprego potrebuje, pa si jih po navadni poti ni nakupiti mogla, vprihodnje po drugi poti v vsaki deželi preskerbeti. Postava ta obsega 17 oddelkov, iz katerih posnamemo našim bravcom sledeče:

Za en okraj ali kanton (Bezirk) ali pa tudi za dva ali več kantonov se bo ustanovil en remontan kanton. Vsakemu takemu kantonu se bo ukazalo, da ima toliko in toliko konj v določenem času za armado preskerbeti, naj jih dobi v svoji okolici ali kje drugod. Vsak, kdor ima kaj konj, mora pod kaznijo od 50 do 100 gold. s svojimi konji na asentni stacijo priti in jih po tisti ceni, kakor jo bojo zvedeni možje določili, cesarski armadi prepustiti. Vsak konj se bo berž plačal; če bi utegnil izbrani konj kakega gospodarja več vreden biti kakor je cena remontov, mora remontan komisija skerbeti, da se gospodarju kmali doplača, kar je po remontni ceni premalo prejel. V vsakem remontanem kantonu se bo ustanovila za to posebna komisija, kateri bo predsednik kantonski poglavar, in ki bo obstala še iz 4 do 8 mož, kateri se imajo iz posestnikov tistega kantona izvoliti in za to v prisego vzeti. Posestniki, ki imajo sami kónj ali pa barrantači, kateri na enkrat najmanj 25 pripravnih konj komisii pripeljejo, prejmejo še poverh 5 od 100 gold., ki pripeljejo najmanj 50 konj, dobijo 8 od 100, — in tisti, ki jih pripeljejo najmanj 75, 10 od 100.

Kako na Laškem ravnajo murve in pa svilode?

Našim murvo- in sadjorejcom v poduk.

Čedalje bolj smo se začeli tudi po naših slovenskih deželah s pridelovanjem drage svile (žide) pečati in celó tako deleč smo jo že pripravili, da slavna česka in marska kmetijska družba razdeljuje svojim gospodarjem seme slovenskih svilodov.

Čeravno pa imamo tudi v slovenskem jeziku dobre bukve, ktere učijo, kako naj se murve gleštajo in svilodi, to je, svilni ali židni červiči redijo, bi utegnili vendar mnogim mikavno biti, zvediti, kaj je neki vojašk zdravnik, gospod Ph. B. Hochmayer, ki je na Laškem to gospodarstvo opazoval, iz Pavije krajnski kmetijski družbi pred nekimi leti pisal.

Nate svilorejci njegove skušnje!

Slavni kmetijski družbi, ki se za povzdigo domače sviloreje tako krepko poganja, pošljem tù, kar sem med Lahi sam vidil in skusil, piše omenjeni gospod. Marsikaj znanega bom sicer povedal, pa marsikaj utegne tudi novega biti in marsikaka dobra drobtinica vmes.

V okolici Varese, Comeški in v dolini Brianza se prideluje najlepša svila; po teh krajih sem pozvedoval in opazeval svilorejo na vse strani, in sem našel, da so ti kraji, kar podnebje in svet zadeva, krajnski deželi precej

enaki, in na Kranjskem pridelana žida bi utegnila tudi tukaj pridelani zlo enaka biti. Ta pridelek bi premožnost na Kranjskem gotovo kmali na višjo stopnjo povzdignil. Res je, da velika bogatija v Lombardii gotovo iz sviloreje izhaja. *)

Ne bom tukaj popisoval zgodovine svilorejne ali pa nature svilodov, le povedal bom, kar sem vidil in skusil celi čas, kar sem na Laškem bil.

Živež červičem je perje černe, posebno pa bele murve (*morus nigra et alba*). Žida od červov s perjem bele murve rejenih je veliko lepša, žida pa od črnega perja je sicer močna pa borna (groba).

Bela murva ima za vsacega gospodarja še to prednost memo černe, da se precej učversti drevo, tedaj mu tudi poprej potrebnega perja daje, spomladi poprej ozeleni in z njenim perjem se červiči že popred redé, preden huda vročina nastopi.

Pa med belimi murvinimi drevesi je velik razloček, kar zadeva svilni pridelk. Od tistih murb, ki na zračnih in prostih višavah, v suhi in lahki zemlji rastejo, se dobiva najbolje perje za živež svilodom; iz takega perja napredejo veliko prav lepe, močne in čiste žide. Tudi se v takih krajih murva veliko bolje sponaša kakor v drugih.

Vse drugačno perje donšajo pa tiste drevesa, ktere po ravninah, v vlažni, težki, mastni zemlji in v zatišju rastejo.

Široko, sočnato, svetlo-zeleno perje ni tako redivno, in dá menj žide kakor razrezljano, majhno, malo sočnato, temno-zeleno, svitlo in bolj gosto perje.

Od starih dreves se dobiva boljše perje kakor od mladih. Kolikor večje je perje, toliko slabše je, kolikor manjše so peresa, toliko bolj se priležejo červičem; stareji ko so drevesa, manjši je njih perje, in potem tudi veliko boljše. Ti razločki se zmanjšujejo po starosti drevés tako, da pri prav starih popolnoma nehajo.

Divje murve dajó za rejo svilodov boljše perje, kakor cepljene; cepljena ima pa več sadú, kakor divja, ktere červiči ne žrejo; na vagi je pa potem vendar razloček, pa kar se zlasti tam porajta, kjer perje na vago prodajajo, kakor na pr. v več krajih Lombardije. Težavnija je pa vendar sviloreja z divjimi murvami, ker veliko kasneje rastejo in imajo menj perja, kakor cepljenke.

Najslabeje in najškodljiviše perje za svilorejo je pa tisto, na katero je padla medena rosa ali mana, kar izvira dostikrat od drevesne bolezni — včasih pa tudi iz tega, da prečversto raste. Kodar ni drugač, da se mora tako perje červičem pokladati, se mora poprej v čisti vodi izplakniti in potem dobro osušiti.

Rija napada perje taci murv, ki v vlažni zemlji in v zatišjih rastejo; ali pa tudi tako, katero se za zalogo

*) Prerajtano je, da le na našem Laškem, to je, v Lombardii in na Beneškem iz prodane svile skupijo vsako leto okoli 170 milijonov lir. Pač lepi dohodki samo iz svile!